

نوشته: محمد هدایی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اراک

کلیدواژه ها

□ ایران □ منابع اطلاعاتی □ رده بندی موضوعی

چکیده:

در سال‌های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵، در ایران ۶۸۱ مجله فارسی و غیرفارسی (با چند زبانه) در زمینه های گوناگون منتشر می شده است. بر اساس "راهنمای روزنامه ها و مجله های ایران، ۱۳۷۵ - ۱۳۷۴" این مجله ها ۹۸۲ موضوع را دربرداشته اند. علوم اجتماعی، علوم کاربردی (فناوری)، علوم محض، آموزش و پرورش، زبان و ادبیات، فلسفه و روانشناسی، و علوم پزشکی بالاترین تعداد موضوعات مجله ها را تشکیل می‌داده است.

مجله به تعبیر راهنمای روزنامه ها و مجله های ایران عبارت است از "نشریه ای با عنوان مشخص که به صورت شماره ها یا جزوه های پیاپی، معمولاً با فاصله زمانی منظم و با مدت نامحدود منتشر می‌شود و حاوی مقالاتی درباره موضوع‌های مختلف از نویسندگان مختلف" (سلطانی، اقتدار، ۱۳۷۶، ص پنج). مجله پرتنوع‌ترین نوع پیاپیها است. نگاهی سریع به پیشخوان روزنامه فروشی‌ها، انواع مجله های مناسب برای انواع سلیقه ها را به دیده می آورد. این تنوع، و گرایش به سلیقه‌ای شدن یا تخصصی شدن مجله ها تفاوت عمده مجله های امروزی با مجله های قدیم است. مجله های پیشین بیشتر جنبه عمومی داشتند و در آن‌ها به اصطلاح از هر دري سخني می‌رفت. اما امروزه با انبوهی از مجله های گوناگون در زمینه فیلم، ورزش، رایانه، شعر، داستان، فیزیک، پتروشیمی، فلسفه، حمل و نقل، و غیره مواجهیم. در ایران صدها مجله - عمدتاً فارسی - منتشر می‌شود که از جهات گوناگون، و از جمله از لحاظ گرایش‌های موضوعی، قابل بررسی‌اند. اما بررسی موضوعی مجله ها به صورت کامل و دقیق مستلزم بررسی و رده‌بندی دقیق و مفصل مقالات متعدد، از مجله های متعدد است؛ یعنی کاری عظیم و نیازمند فعالیت‌های جمعی. تحقیق حاضر گامی مقدماتی در این راستا است و به بررسی موضوعات کلی مجله های ایران، آن هم تنها در یک دوره دو ساله (۱۳۷۵ - ۱۳۷۴) می‌پردازد. موضوع تحقیق حاضر بررسی گرایش‌های موضوعی کلی ۶۸۱ مجله ایران در سال‌های ۱۳۷۵ - ۱۳۷۴، در چهارچوب یکی از رده‌بندی‌های رسمی دانش‌های بشری، به قصد شناخت نسبی گروه های مصرف‌کننده اطلاعات از طریق مجله ها است. به علاوه، از این طریق می‌توان دریافت که تعداد مجله های کدام حوزه موضوعی بیشتر، و کدام حوزه کمتر است. البته تحقیق دقیق‌تر در این زمینه مستلزم بررسی مجله های موجود در دوره زمانی طولانی است. اما با توجه به پاره‌ای دشواری‌ها، به عنوان شروع می‌توان از اطلاعات منابع پایه موجود، از جمله راهنمای مجله ها و روزنامه های ایران، استفاده کرد.

پیشینه تحقیق

ظاهراً در رابطه با رده‌بندی موضوعی مجله های ایران تحقیقی منظم انجام شده است. از جمله چندین تحقیق یا گزارش مربوط به مجلات ایران، می‌توان از منابع زیر نام برد:

- بررسی تیراژ انواع مجلات فارسی (دیانی، ۱۳۶۹)؛
- مجلات علمی - تخصصی ایران (محسنیان راد، محمد جعفری، ۱۳۷۰)
- تحقیق مصطفی معین (۱۳۷۰) درباره مطبوعات تخصصی - صنعتی ایران؛
- تحقیق محمد ملایری (۱۳۷۰) درباره مطبوعات تخصصی - صنعتی ایران؛
- بررسی وضعیت مجلات منتشره شده در ایران در طول برنامه پنجساله اول توسعه، ۷۲ - ۶۸ (حری، ۱۳۷۶)؛
- و سرانجام گرچه نه به عنوان تحقیق، بلکه به عنوان گزارشی آماری از نمایه موضوعی همین "راهنمای مجله ها و روزنامه های ایران" (که از سال ۱۳۷۴ آغاز شده و اطلاعات سال‌های ۱۳۷۵ - ۱۳۷۴ آن مبنای بررسی حاضر قرار گرفته) و مجله "نمایه" (که از سال ۱۳۷۰ آغاز شده) می‌توان نام برد.

راهنمای روزنامه ها و مجله های ایران

بنا به دیباچه "راهنمای روزنامه ها و مجله های ایران ۱۳۷۵ - ۱۳۷۴"، حدود کار این راهنما "کلیه مجله ها روزنامه هایی

است که به فارسی یا زبان‌های دیگر در ایران منتشر می‌شود... بولتن‌ها و خبرنامه‌هایی که علاوه بر اخبار داخلی دارای مقالات تحقیقاتی نیز باشند (به استثنای بولتن سفارتخانه‌ها) در راهنما ذکر می‌شوند" (ص پنچ).

راهنمای روزنامه‌ها و مجله‌های ایران ۷۵ - ۱۳۷۴ شامل دو بخش است:

- راهنمای مجله‌های ایران

۱. نمایه‌ها

- راهنمای روزنامه‌های ایران

۱. نمایه‌ها

آنچه در این بررسی مورد نظر ما است، بخش راهنمای مجله‌ها و نمایه موضوعی آن است. در این بخش، از ۶۸۱ مجله یاد می‌شود که به ترتیب الفبایی فهرست شده‌اند و نه موضوعی (چنان که "راهنمای نشریات اولریخ" عمل کرده است). در انتهای همین بخش، در دومین نمایه، سرعنوان‌های موضوعی این مجله‌ها آمده، که آن نیز الفبایی است نه (چنان که مثلاً مجله "نمایه" ارائه کرده) رده‌ای و سلسله مراتبی. رده‌ای نبودن نمایه موضوعی سبب شده که سرعنوان‌های اعم و اخص در کنار همدیگر قرار گیرند و در نتیجه نمی‌توان موضوعات عام و خاص را به آسانی تفکیک و مقوله‌بندی کرد.

فارغ از بحث مجله‌های ایران، یا بحث رده‌بندی‌ها سیستماتیک، برخی از صاحب‌نظران با توجه به مجله‌های منتشر شده بر اساس ذوق و سلیقه و تخصص خوانندگان مختلف مجله‌ها در سطح جهان، در حدود ۳۰ حوزه موضوعی را به صورت عام برای مجله‌ها برشمرده‌اند (انگلیش و هچ، ۱۹۷۸، ص ۲۹۲). براساس "راهنمای روزنامه‌ها و مجله‌ها ایران ۷۵ - ۱۳۷۴"، برای مجله‌های ایران نیز همین حدود حوزه موضوعی عام را می‌توان استخراج کرد، که البته در راهنما حتی از انجام این رده‌بندی نیز اجتناب شده است.

با آن که مؤلفان راهنما دلیل خاصی برای اجتناب از رده‌بندی موضوعی مجله‌ها و نمایه آن ذکر نکرده‌اند، می‌توان پاره‌ای مشکلات را که سبب این اجتناب بوده استنباط کرد.

رده‌بندی موضوعی مجله‌های ایران و ارائه سرعنوان‌های دقیق برای آن‌ها کاری نسبتاً دشوار است، زیرا علاوه بر خصلت عام "چند موضوعه بودن" مجله‌ها، برخی از مجله‌ها به سبب‌های گوناگون بر تنوع موضوعی خود می‌افزایند - نکته‌ای که پدیدآورندگان راهنما نیز به آن اشاره کرده‌اند:

"بیشتر مجله‌های فارسی، حتی آن‌ها که ظاهراً به علوم اختصاص دارند، حاوی مقالاتی درباره علوم انسانی نیز هستند. کمتر مجله‌ای را می‌توان یافت که در آن از شعر و ادب، مسایل اجتماعی و سیاسی و نظایر آن سخنی نرفته باشد. به همین گونه در اکثر مجلات علوم انسانی نیز مقالاتی در زمینه علوم خالص، تکنولوژی و صنعت یافت می‌شود" (ص. یازده)

این تداخل یا تراحم موضوعات، مانعی بزرگ در راه تعیین دقیق یا نسبتاً دقیق موضوع برای مجله‌ها است. این تداخل موضوعی نه تنها از متن و مقالات مجله‌ها استنباط می‌شود، بلکه معمولاً به صورت رسمی و بر صفحه عنوان نشریات - نیز منعکس است. اکثر قریب به اتفاق مجله‌های ایران برای خود قائل به چند موضوع یا حوزه موضوعی (بعضاً حتی نامتجانس) هستند. برای نمونه پنج مجله "فصلنامه تاریخ فرهنگ معاصر"، "رازی"، "پیک سیمان"، "انتظار"، و "آدینه"، به ترتیب حوزه‌های موضوعی زیر را برای فعالیت خود اعلام داشته‌ند:

۱) تاریخی - اجتماعی - فرهنگی - سیاسی؛

۲) دارویی - علمی - اجتماعی؛

۳) آموزشی - علمی - تخصصی - مدیریتی؛

۴) سیاسی - مذهبی - فرهنگی - اقتصادی - اجتماعی؛

۵) ادبی - فرهنگی - هنری - دینی - اجتماعی.

شاید به سبب چنین تنوعی است که در نمایه موضوعی راهنمای مجله‌های ایران به چندین موضوع "تفکیک‌ناپذیر" برمی‌خوریم - موضوعات بسیار عام و گسترده‌ای مانند "علم و تکنولوژی" یا "عمومی"، و قسمت چشمگیری از "علوم اجتماعی"، که در واقع حاوی موضوعات سرگردان "مجله‌هایی مانند زن روز، اطلاعات هفتگی، و غیره" (ص. یازده) هستند. از جمله این موارد است: "علم و تکنولوژی" با ۷۱ فقره، "علوم اجتماعی" با ۱۰۰ فقره، "علوم انسانی" با ۷ فقره، "علوم سیاسی" با ۱۹ فقره، (برای) کودکان با ۱۶ فقره، و "هنر" که با ۲۷ فقره به صورت کلی و تفکیک نشده وارد نمایه موضوعی راهنما گردیده‌اند.

این قبیل پراکندگی‌های موضوعی طبعاً مانع تهیه و تدوین یک راهنمای موضوعی شبیه راهنمای رده‌بندی شده نشریات "اولریخ"، برای مجله‌های ایران می‌شود.

فهرست "راهنمای بین‌المللی نشریات اولریخ"، که خود را "راهنمای رده‌بندی شده" نشریات (اولریخ، ۱۹۸۵، صفحه عنوان) می‌خواند به صورت "الفبایی رده‌ای" تنظیم شده است؛ یعنی مراجعه کننده، موضوع یا عبارت دقیق‌تر، "سرعنوان موضوعی" اصلی را در محل الفبایی خود جستجو می‌کند و سپس ذیل آن، سرعنوان‌های فرعی را پی می‌گیرد تا به مجله مطلوب خود برسد. سرعنوان‌های انتخابی راهنمای اولریخ مطابق سرعنوان‌های موضوعی رده‌بندی دیویی است.

در "اولریخ" ۱۹۸۵ با ۱۱۱ سرعنوان موضوعی عام و ۵۵۵ سرعنوان موضوعی اخص (صix) مواجهه‌ایم. برای مثال، در حرف E با ۷ سرعنوان عام:

Earth Sciences
Education
Electricity and electrical engineering
Energy
Engineering
Environmental studies
Ethnic interests

و سپس در زیر education با ۸ سرعنوان و در زیر engineering با ۵ سرعنوان موضوعی فرعی روبرو می‌شویم (ص-xxii). آن گاه، هنگام ارائه عناوین نشریات، شماره دقیق رده‌بندی دیویی ارائه می‌شود (در فهرست‌های متأخرتر "اولریخ"، در کنار رده‌های موضوعی دیویی، بعضاً معادل رده‌ای کتابخانه کنگره نیز ذکر می‌شود).
ظاهراً در این راهنما، برای هر نشریه اساساً یک موضوع خاص (و ندرتاً موضوعی دوم) پذیرفته شده و شماره‌های رده‌بندی بر اساس همین موضوع انتخاب گردیده است. در زیر دو نمونه از عناوین نشریات و شماره‌های رده‌بندی موضوعی آن‌ها از راهنمای بین‌المللی اولریخ ۹۴ - ۱۹۹۳ ارائه می‌شود:

381.41 633.53
Agricultural Market Review
338.1 HD 1401
Australian Journal of Agricultural Economics

جدول ۱. نمونه موضوعات انتخابی در راهنمای مجله‌ها و روزنامه‌های ایران (برای پنج نشریه مذکور در متن)

نام مجله	موضوع اعلام شده در خود مجله	موضوع انتخابی راهنما
فصلنامه...	تاریخی - اجتماعی - فرهنگی - سیاسی	تاریخ، علوم اجتماعی
رازی	دارویی - علمی - اجتماعی	پزشکی، داروسازی
پیک سیمان	آموزشی - علمی - تخصصی - مدیریتی	سیمان
انتظار	سیاسی - مذهبی - فرهنگی - اقتصادی - اجتماعی	اسلام، علوم اجتماعی
آدینه	ادبی - فرهنگی - هنری - دینی - اجتماعی	ادبیات، ادبیات کودکان و نوجوانان، هنر

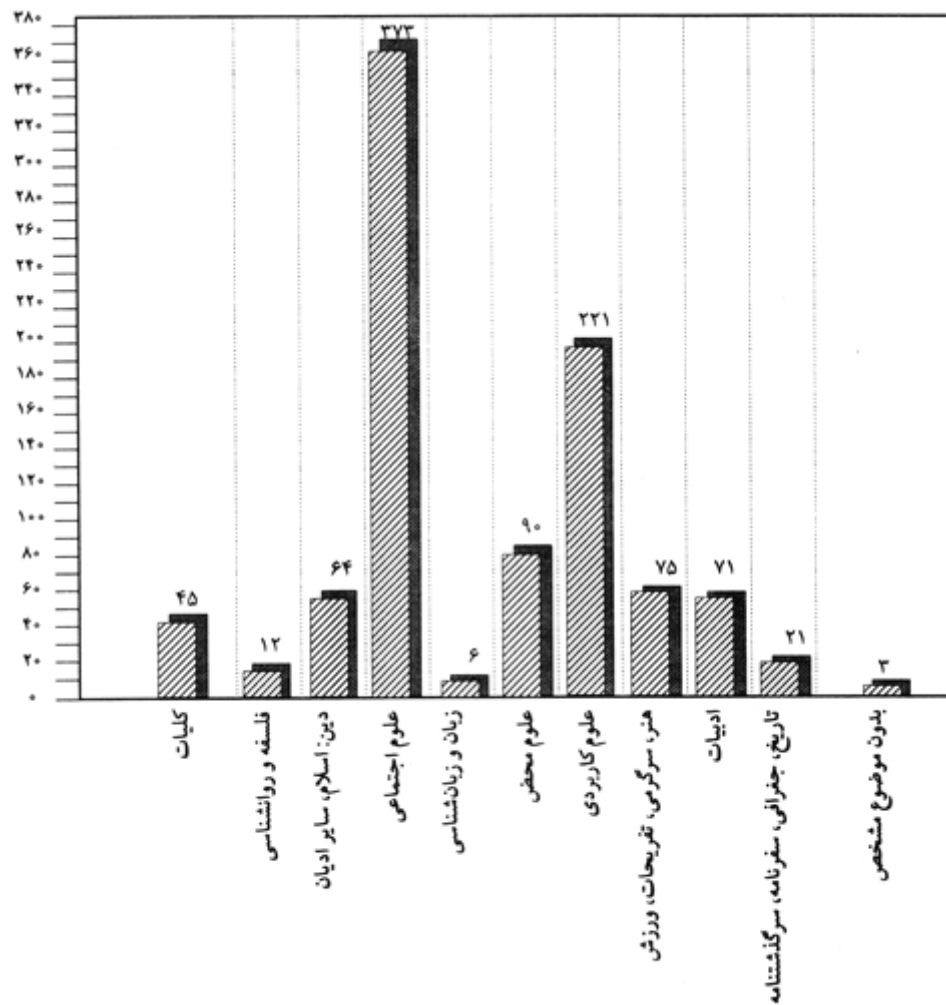
برای تنظیم موضوعی حاضر، موضوعات اعلام شده در "نمایه موضوعی" ابتدا بر اساس رده‌های ده گانه رده‌بندی دیویی مرتب شدند و هر موضوعی در رده بزرگ مربوط به خود گنجانده شد. اما به سبب وسعت دامنه برخی از رده‌ها در دیویی - بخصوص رده‌های علوم اجتماعی (۳۰۰) و علوم کاربردی (۶۰۰) - تعداد کثیری (۵۹۴ فقره) از ۹۸۲ فقره موضوعی مذکور در راهنما، در دو رده (۳۷۳ فقره در رده علوم اجتماعی، و ۲۲۱ فقره در رده علوم کاربردی) قرار می‌گرفت. از این‌رو، رده‌بندی کتابخانه کنگره جانشین رده‌بندی دیویی شد که با فزونی تعداد رده‌های اصلی، گستره موضوعی بیش‌تری را نمایش می‌دهد و آگاهی نسبتاً بیش‌تری در رابطه با موضوع نشریات به دست می‌دهد (نمودار ۱).

روش گردآوری داده‌ها

چنان که در بالا اشاره شد، برای انجام تحقیق حاضر از اطلاعات متن و نمایه موضوعی (الفبایی) "راهنمای مجله‌ها و روزنامه‌های ایران، ۱۳۷۵ - ۱۳۷۴"، استفاده شده است. به گفته مؤلفین، نمایه... راهنمایی کلی است که در آن "سعی شده فقط یک یا دو موضوع اساسی مجله ذکر شود و از تکرار موضوع‌های وابسته مطلقاً صرف نظر شده است" (ص ده). البته انتخاب موضوع‌های مندرج در نمایه لزوماً بر اساس موضوعات اعلام شده خود نشریات نیست. برای مثال، موضوعات انتخابی برای پنج نشریه‌ای که در سطور بالا به آن‌ها اشاره شده بدین قرارند:

با توجه به آن که (با وجود محدود سازی موضوع‌های انتخابی مؤلفان) برخی از مجله‌ها بیش از یک موضوع را در بر می‌گیرند، در نمایه موضوعی راهنما بعضاً شماره مربوط به یک مجله در بیش از یک مورد (موضوع) ذکر شده است. برای مثال، مجله‌های "رشد" یک بار در برابر موضوع خاص خود - مثلاً زمین‌شناسی یا زبان - و یک یا در برابر موضوع کلی "آموزش و پرورش"، و مجله آدینه سه بار - زیر موضوع ادبیات، ادبیات کودکان و نوجوانان، و هنر - ذکر شده‌اند.
اجتناب از این تکرارها، و انتخاب موضوع واحد برای هر نشریه (بر اساس نام و مشخصات نشریات) البته میسر بود. ولی از

آنجا که طبعاً انتخاب موضوع توسط گردآورندگان راهنمای مجله‌ها و روزنامه‌های ایران بر اساس ضوابطی بوده است، از انتخاب خودسرانه موضوع واحد خودداری شد و عیناً همان موضوع‌های مندرج در نمایه - ۹۸۲ موضوع - مبنای بررسی قرار گرفت.

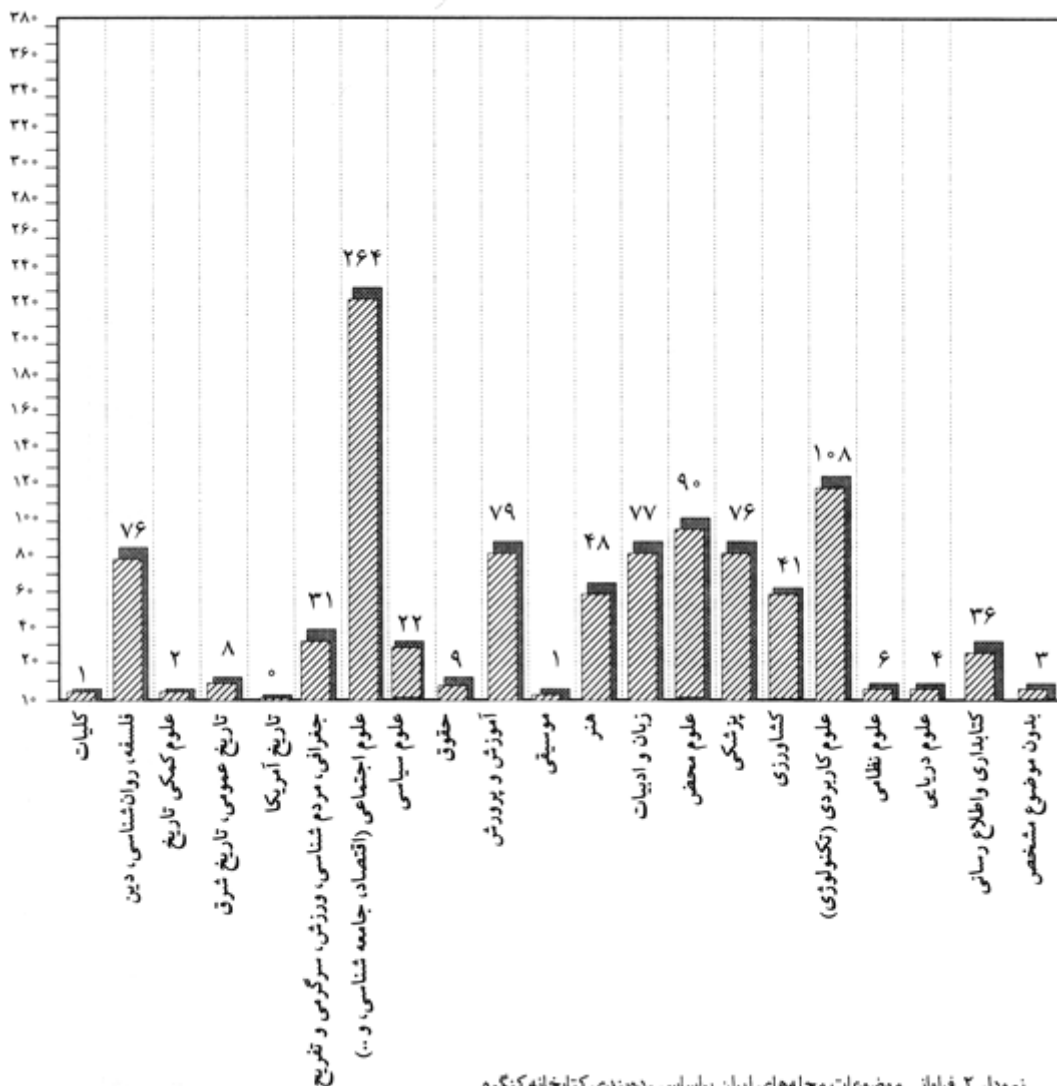
نمودار ۱. توزیع موضوعی مجله‌های ایران براساس رده‌بندی دیویی

مشکلات بررسی

مشکل عمده در راه رده‌بندی موضوعی مجله‌های ایران تعدد بی‌قاعده موضوع مجله‌ها است. شاید با توجه به این مشکل بوده که "پرسشنامه راهنمای مجله‌های ایران"، مندرج در ابتدای "راهنمای روزنامه‌ها و مجله‌های ایران ۱۳۷۵ - ۱۳۷۴" هم، بدون تعریف مشخصی از "نوع" مجله، تشخیص و پاسخگویی به این سؤال را مستقیماً به مسئول مجله سپرده است.

مشکل دوم در رده‌بندی موضوع مجله‌ها مشخص نبودن معیار انتخاب تعداد موضوع مجله‌ها - جز همان اشاره کوتاه دیباچه به انتخاب فقط یک یا دو موضوع اساسی برای مجله‌ها - در راهنما است.

مشکل دیگر وجود فقرات موضوعی مشترک بین دو رده "علوم" و "علوم کاربردی" است، که به صورت موضوع مرکب "علم و تکنولوژی" (۷۰ فقره - که در بالا بدان اشاره شد) منعکس شده است. در این مورد، ناگزیر، با این فرض که نیمی از ۷۰ مقاله، گرایش‌های ولو مختصر به "علوم محض" و نیم دیگر به "علوم کاربردی" داشته باشند، با تقسیم این عدد به دو، عدد حاصل (۳۵) به هر دو رده علوم محض و علوم کاربردی اضافه شد.

جدول ۲. فراوانی موضوعات مندرج در مجله‌های ایران در سال ۱۳۷۵ - ۱۳۷۶ براساس رده‌های کلی موضوعی رده‌بندی کنگره

زیر رده های عمده	رده کنگره
موزه ها ۱	کلیات ۱
فلسفه (اسلامی) ۸، روان شناسی ۳، اسلام ۶۰، عرفان ۱، آرامنه ۲، زرتشتیان ۲	فلسفه، روانشناسی، دین ۷۶
باستان شناسی ۲	علوم کمکی تاریخ ۲
آزادگان ۱، اسناد و مدارک ۱، تاریخ ۵، شهیدان ۱	تاریخ عمومی، تاریخ شرق ۸
—	تاریخ آمریکا ۰
ایرانشناسی ۴، جغرافیا ۴، جهانگردی/ سیر و سیاحت ۵، خوزستان شناسی ۱، جدول ۵، سرگرمی ۷، شطرنج ۱، کرمان شناسی ۱، کوه و کوه‌نوردی ۱، گیلان شناسی ۱، ورزش ۱۰	جغرافی، مردم شناسی، ورزش، سرگرمی و تفریح ۲۱
آمار ۳، آمار اقتصادی ۲، ارتباطات ۱، اصناف ۲، اقتصاد ۲۹، بازرگانی ۱۰، بانک و بانکداری ۸، برنامه‌ریزی ۱، بیمه ۲، پست ۱، تعاون ۴، تمدن و فرهنگ ۶، توسعه ۵، جمعیت ۱، جوانان ۹، جهادسازندگی ۳، حسابداری و حسابرسی ۳، حسابداری برق ۱، حمل و نقل (+ راه	علوم اجتماعی (اقتصاد و جامعه شناسی و...) ۲۶۴

آهن/ راه و راهسازی) ۶، خانواده ۴، رسانه ها ۱، روابط عمومی ۱، روستا و روستاییان ۲، زنان ۸، زندان و زندانیان ۲، ساختمان و مسکن ۴، سالمندان ۱، شرکت واحد ۱، شهرداری ۲، شهرسازی ۲، صادرات ۴، علوم اداری ۲، علوم انسانی (به صورت کلی) ۷، فاضلاب ۱، کار و کارگران ۱، گمرک ۱، محیط زیست ۸، مدیریت ۹، مدیریت صنعتی ۲، معلولان/ نابینایان ۲، وقف ۱، هلال احمر ۱، علوم اجتماعی (به صورت کلی) ۱۰۰			
علوم سیاسی	۲۲	آسیای مرکزی ۱، سیاست ۱، علوم سیاسی ۱۹، قفقاز ۱	
حقوق	۹	حقوق ۸، ثبت احوال ۱	
آموزش و پرورش	۷۹	پژوهش/ تحقیقات ۴، آموزش عالی/ دانشگاه ها ۹، آموزش و پرورش (+ آموزشی/ کمک آموزشی "رشد") ۵۵، (برای) دانش آموزان ۶، (برای) دبیران ۱، سوادآموزی ۲، کنکور ۲	
موسیقی	۱	موسیقی ۱	
هنر	۴۸	تئاتر ۱، سینما ۱۰، عکاسی ۱، کاریکاتور ۲، گرافیک ۱، معماری ۶، هنر (بدون عنوان مشخص) ۲۷	
زبان و ادبیات	۷۷	ترجمه ۱، زبانشناسی ۲، زبان فارسی ۳، ادبیات ۳۳، ادبیات کودکان و نوجوانان ۲، داستان و داستان نویسی ۱، طنز و هجو ۷، برای کودکان و نوجوانان ۲۶، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان ۱، کردی (ادبیات) ۱	
علوم محض	۹۰	آب ۱۰، آبیان ۳، انفورماتیک ۱، ریاضیات ۶، زلزله ۱، زمین شناسی ۴، زیست شناسی ۱، سنگ ۱، شیمی ۸، فیزیک ۵، گیاهان (بیماری) ۲، محیط زیست ۸، نجوم ۲، علوم پایه ۲، هواشناسی ۱، علوم (+ تکنولوژی) ۲۵	
پزشکی	۷۶	بهداشت ۵، پرستاری ۲، پزشکی ۴۸، پزشکی قانونی ۱، پزشکی هسته ای ۱، چشم پزشکی ۲، خون ۲، داروسازی ۱، دندانپزشکی ۵، روانپزشکی ۲، شنوایی ۱، فیزیوتراپی ۱، گوش و حلق و بینی ۱، ماماپی ۲، نظام پزشکی ۱	
کشاورزی	۴۱	اسبها ۱، پارکها ۱، تغذیه پرندگان و دامها ۱، جنگل و جنگلداری ۱، دامپزشکی ۳، دامداری ۷، شکار ۱، شیلات ۲، کشاورزی ۱۹، گیاه پزشکی ۱، ماهی و ماهیگیری ۲، مرغداری ۲	
علوم کاربردی	۱۰۸	آبکاری ۱، آلومینیوم ۱، آهن و فولاد ۱، استاندارد ۱، الکترونیک ۱، انرژی اتمی ۱، ایمنی صنعتی ۱، برق ۴، پتروشیمی ۲، پلاستیک ۱، پلیمر ۲، تأسیسات ۱، خیاطی ۱، رادیو و تلویزیون ۲، راه و ساختمان ۴، روغن های صنعتی ۱، ریخته گری ۱، سیمان ۲، شیشه ۱، صنایع ۴، صنایع دستی ۱، صنایع سنگین ۱، صنایع هوایی ۲، طراحی صنعتی ۱، عمران ۱، فضا و فضانوردی ۲، فرش ۲، فولاد ۲، قالبسازی ۱، قند و شکر ۱، کامپیوتر ۵، گاز ۱، لاستیک و لاستیک سازی ۱، مخبرات ۱، مخترعین و مبتکرین ۱، مصالح راهسازی ۱، معادن ۱، مکانیک سنگ ۱، مهندسی ۲، نساجی ۱، نفت ۲، نقشه برداری ۲، هواپیمایی ۴، هوش مصنوعی ۱، تکنولوژی (علم + تکنولوژی) ۲۵	

علوم نظامي	۶	ارتش ۱، بسیج ۱، علوم نظامي ۴
علوم دريائي	۴	کشتيراني، ۳، غواصي ۱
کتابداري و اطلاع‌رساني	۳۶	اطلاع‌رساني ۷، چاپ و نشر ۱، چکيده و فهرست مقالات ۱۴، کتابداري ۴، کتابشناسي ۶، نشر ۲، نقد کتاب ۱، نمايه ۱
بدون موضوع خاص	۳	اعلام شده تحت عنوان "عمومي"
جمع	۹۸۲	

نتايج بررسي

بررسي اقليم موضوعي مندرج در جدول بالا نشان مي‌دهد که مجله هاي ايران در ۱۳۷۵ - ۱۳۷۴، مجموعاً (با حذف ۳ مورد بدون اعلام موضوع/ عمومي) ۹۷۹ موضوع را در برداشته‌اند. براساس داده هاي جدول، بالاترين رقم موضوعي مجله هاي ايران در سال ۱۳۷۵ - ۱۳۷۴ را رده علوم اجتماعي (۳۶۴ موضوع) تشکيل مي‌دهد و سپس، علوم کاربردي (۱۰۸)، علوم محض (۹۰)، آموزش و پرورش (۷۹)، زبان و ادبيات (۷۷)، پزشکي (۷۶)، فلسفه و روانشناسي و دين (۷۷)، هنر (۴۸)، کشاورزي (۴۱)، کتابداري و اطلاع‌رساني (۳۲) قرار دارند. حقوق (۹)، تاريخ (۸)، علوم کمکي تاريخ (۲)، علوم نظامي (۶)، علوم دريائي (۴)، موسيقي (۱) و کليات (۱)، تعداد کمتر را نشان مي‌دهند. تاريخ امريکا و نيمکره غربي موردی نداشته است.

پيشنهادها

بررسي حاضر را با ذکر سه پيشنهاد به پايان مي‌بريم:
 نخست آن که توسط کتابخانه ملي ايران يا اداره مربوط به مطبوعات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامي، با توجه به تجارب مؤلفان راهنماي روزنامه ها و مجله هاي ايران، مجله نمايه، و کارشناسان فن، و منابعي چون راهنماي رده‌بندي نشریات اولريخ و مانند آن، جدولي موضوعي براي موضوع بندي نشریات ايران تعيين گردد و مطالب تقريبي مندرج در هر موضوع، با توجه به زير رده هاي رده‌بندي و نیز بر اساس مجله هايي که در سال‌هاي گذشته منتشر شده‌اند، تعيين گردد. اين جدول مي‌تواند براي آگاهي مديران مجله ها تکثير و براي ايشان ارسال گردد و از ايشان خواسته شود که حدود و حوزه موضوعي نشریه خود را بر اساس سرعنوان‌هاي موضوعي مندرج در اين جدول تعيين کنند. اين کار شايد حداقل از تشتت کلامي (بعضاً، به اصطلاح "من در آوردي") موضوعات جلوگیری کند و موضوعات اعلام شده را، گرچه با انتخاب‌هاي چند موضوعي، دست کم در چارچوب عباراتي واحد درآورد.
 ديگر آن که مؤلفان راهنماي کنوني روزنامه ها و مجله هاي ايران، اگرچه به صورت آزمایشي، راهنما را به صورت الفبائي - رده‌اي درآورند.
 و سرانجام آن که، با ايجاد درجه‌بندي‌هاي حوزه‌اي براي مجله ها، و فراهم آوردن امکانات براي محدود کردن حوزه هاي خاص، شايد بتوان مجله ها را به حوزه‌اي شدن - يا حوزه‌اي‌تر شدن - تشويق کرد.

منابع

۱. سلطاني، پوري و رضا اقتدار، ۱۳۷۶. راهنماي مجله هاي ايران، ۱۳۷۵ - ۱۳۷۴. تهران: کتابخانه ملي ايران.
۲. فرحزاد، محمد ۱۳۷۳. کتابشناسي اطلاعات و ارتباطات. تهران: کتابخانه ملي جمهوري اسلامي ايران.
۳. حرې، عباس ۱۳۷۶، "بررسي وضعيت مجلات منتشر شده در ايران در طول برنامه پنج‌ساله اول توسعه، ۷۲ - ۱۳۶۸". کتابداري. سال سي و يکم (دفتر ۲۶ و ۲۷).
۴. نمايه: مندرجات نشریات علمي و فرهنگي. سال هشتم. شماره ۱ (پياپي ۷۳) فروردين ۱۳۷۷،

5. Dewey, Melvil (1989). Dewey decimal classification and relative index, 20 th ed. New York: Forest Press, Vo1.4: Relative index, Manual.
6. English, Earl and Clarence Hach (1978). Scholastic Journalism. 6 th ed. The Iowa State University Press.
7. Ulrich's. international periodicals directory 1985. New York: R.R. Bowker, 1985.
8. Ulrich's international periodicals directory 1993-1994, including irregular serials & annuals. New York: R.R. Bowker, 1953.
9. United States. Library of Congress. Subject Cataloging Division. [classes]. Washington: Library of Congress, 1973 [-1994].